

IMPERATYW KATEGORYCZNY IMMANUELA KANTA



„Niebo gwiazdziste nade mną i prawo moralne we mnie...”

I.Kant: „Krytyka praktycznego rozumu”

Jedno z najsłynniejszych zdań Kanta zacytowane powyżej można odczytać jako wskazanie dualizmu natury człowieka – z jednej strony człowiek jest istotą poznającą otaczającą rzeczywistość dzięki doświadczeniu (czego symbolem jest tu niebo gwiazdziste jako świat, który człowiek może poznać), z drugiej strony jest świadomy posiadania prawa moralnego i nim kieruje się w życiu.

IMPERATYW KATEGORYCZNY:

Kant uważał, że istnieje prawo – powszechne, konieczne i niezależne od wszelkich okoliczności, będące zasadą naczelną, nakazem obowiązującym w sposób powszechny, bezwarunkowy i bezwzględny – które nazwał IMPERATYW KATEGORYCZNY i sformułował je następująco*:

„Postępuj zawsze według takiej zasady, co do której chciałbyś, aby stała się powszechnym prawem.”

czyli uznał, że normą moralną jest prawo, a źródłem postępowania moralnego obowiązek.

Kant uważał także, że aby refleksja moralna miała sens trzeba przyjąć trzy założenia:

- po pierwsze – ludzie są wolni; tego czy jesteśmy wolni czy nie, nie można ani rozstrzygnąć, ani dowieść, ani odrzucić;
- po drugie – musimy przyjąć istnienie nieśmiertelnej duszy; jest to konieczne dla uzasadnienia rozwoju moralnego człowieka; gdyby przyjąć, że dusza nie jest nieśmiertelna i w chwili śmierci przestajemy istnieć – człowiek nie potrafiłby znaleźć uzasadnienia konieczności moralnego postępowania;
- po trzecie – musimy przyjąć istnienie Boga; jest to warunek uzasadniający sens moralności i etyki; Bóg jako istota wszechwiedząca i wszechmocna określa, co jest dobrem, a co złem – dzięki czemu stanowi gwarancję sprawiedliwości;

Według Kanta są to tezy niemożliwe do rozstrzygnięcia, nieweryfikowalne, czyli takie, których istnienie musimy przyjąć.

Żeby zrozumieć imperatyw Kanta wystarczy podać przykład postępowania zgodnego z nim: „Nie kradnę, ponieważ nie chcę zostać okradzionym.” Oczywiście od razu na myśl przychodzi przysłowie – „Nie czyń drugiemu, co tobie niemiłe.” I wszystko staje się proste.

W filozofii zawsze najprostsze rozwiązanie jest najlepsze. Bez wymyślania zawitych odpowiedzi, bez nastawienia, że to musi być trudne. Nie musi. I postaram się przekonać miłych czytelników, że filozofia nie jest trudna.

Agnieszka Felka

*Tak naprawdę Kant sformułował imperatyw kategoryczny w trzech wersjach:

- 1) Postępuj zawsze według takiej zasady, co do której chciałbyś, aby stała się powszechnym prawem.

- 2) Postępuj tak, jak gdyby maksyma twojego postępowania przez wolę twą miała się stać ogólnym prawem przyrody.
- 3) Postępuj tak, byś człowieczeństwa tak w twojej osobie, jako też w osobie każdego innego, używał zawsze zarazem jako celu, nigdy tylko jako środka.